

2010 – בג"ץ אגבאריה :

הסמכות המקבילה לשיפוט ישראלים ביהודה ושומרון

מאת: סרן לידור ברכה סויסה, ק' ייעוץ במדור אוכלוסין, ענף ביטחון, מחלקת יועמ"ש איו"ש.

במהלך חודש דצמבר 2010 ניתן פסק דין בבג"ץ 3634/10 אגבאריה נ' היועץ המשפטי לממשלה; עניינה של העתירה הוא בסמכות השיפוט הכפולה הנתונה לבית המשפט בישראל ולבית המשפט הצבאי באזור יהודה ושומרון ביחס לאזרחים ישראלים. בג"ץ עיגן במסגרת פסק הדין את דוקטרינת "מירב הזיקות", שמטרתה לקבוע כללים מנחים ואחידים לרשויות התביעה בשאלת סמכות העמדה לדין של עבריין ישראלי, אשר ביצע עבירה שיש לה זיקה לאזור יהודה ושומרון.

רקע עובדתי

העותר הינו אזרח ישראלי, אשר נעצר ברמאללה, בחשד לעבירות ביטחוניות של החזקת אמצעי לחימה וסחר בצידוד מלחמתי, אשר הוחלט להעמידו לדין בבית משפט צבאי באזור יהודה ושומרון.

האזרח הישראלי התנגד להעמדתו לדין בבית משפט צבאי באזור, ולכן הגיש עתירה, בטענה כי סמכות העמדתו לדין נתונה לערכאות בישראל ולא לערכאות באזור יהודה ושומרון, וזאת מתוקף דבר חקיקה של הכנסת - החוק להארכת תקפן של תקנות-שעת-חירום (יהודה והשומרון – שיפוט בעבירות ועזרה משפטית, תשכ"ז-1967). לשיטת העותר, הוראות החוק גוברות על הדין באזור יהודה ושומרון. יצוין, כי לאחר הגשת העתירה ובמהלך ניהולה, הורשע העותר במסגרת הסדר טיעון עם התביעה הצבאית, לו נתן את הסכמתו.

ההליך המשפטי

עמדת המדינה בנוגע לעתירה הייתה כי בהתאם להנחיות פרקליטות המדינה באותם ימים, אשר עוגנו מאוחר יותר גם בהנחיות התביעה הצבאית הראשית, יש להתייחס להוראות הדין באזור בשאלת מקום העמדה לדין. לפי הוראות אלו לבית משפט צבאי סמכות מקבילה לדון בעבירות שבצעו אזרחים ישראלים באזור. לאחר הסדר הטיעון אליו הגיעו הצדדים טענה המדינה כי מעצם הסכמתו להסדר הסכים העותר גם לסמכות השיפוט של בתי המשפט הצבאיים.

בג"ץ קיבלת את עמדת המשיבים וקבע, כי הסכמת העותר להסדר טיעון, מהווה זניחה של טענותיו להעדר סמכות שיפוט של עניינו בבתי המשפט הצבאיים באזור יהודה ושומרון, ובכך הפך את העתירה ללא רלוונטית. זאת, בשים לב להלכה העקרונית, לפיה בית המשפט ימעט לדון בעתירות אשר אינן אקטואליות ויעדיף להשאיר את הדיון בשאלה העקרונית למקרה מתאים יותר שבו השאלה עולה בהקשר למקרה מסוים.

לצד זאת, בית המשפט התייחס גם לטענות המהותיות של העותר ודחה אותן. בית המשפט ציין בתמצית, כי הנחיות פרקליטות המדינה שנקלטו על ידי התביעה הצבאית קובעות ש**ברירת המחדל** היא שאזרחי ישראל ותושביה יועמדו לדין בבתי המשפט בישראל, אולם כאשר "**מירב הזיקות**" של העבריין ושל העבירה הן לאזור, ובפרט כאשר העבירה היא עבירה ביטחונית שבוצעה באזור – יש להעמיד את הנאשם לדין בבית משפט צבאי.

בכך למעשה, בית המשפט יישם את דוקטרינת "מירב הזיקות", המעוגנת בהנחיות התביעה הצבאית הראשית. בית המשפט הדגיש בקביעתו, כי בבחינת "מירב הזיקות", יינתן משקל לגורמים הבאים: מידת הזיקה לישראל, מקום מושבו של הנאשם ומרכז חייו בפועל, טיב העבירה וחומרתה, מקום מושבם ומקום העמדתם לדין של שותפיו לביצוע העבירה, (אם ישנם כאלה) וקיום עונש מאסר על תנאי שניתן באזור. בית המשפט נעזר בדוקטרינת "מירב הזיקות" בכדי לקבוע כי בעניין זה מירב הזיקות של העותר הן לאזור באופן המצדיק את העמדתו לדין בבית משפט צבאי. בית המשפט נימק קביעתו בכך שהעבירות אשר יוחסו לעותר הן עבירות ביטחוניות מובהקות אשר בוצעו בתחומי האזור. עוד קבע בית המשפט, כי בניגוד להצהרות העותר, מידע מודיעיני הצביע על כך שמרכז חייו של העותר הינו בתחומי האזור וכי העבירות בוצעו יחד עם שותפים אשר הינם תושבי האזור.

שופט בבית המשפט הצבאי (צילום אילוסטרציה: דובר צה"ל)

חשיבות הפרשה

סוגית סמכות העמדה לדין של אזרחים ישראלים בבתי משפט צבאיים עלתה באופן תדיר בפני הערכאות המשפטיות מזה עשרות שנים. לפיכך, ונוכח רגישות הסוגיה, הוחלט לפני שנים לעגן את ההחלטה בנושא בהנחיות פרקליטות המדינה ובהנחיות התביעה הצבאית. חשיבות ההליך מתבטאת במתן הכרה ותוקף להנחיות אלו ולעקרון "מירב הזיקות" העומד בבסיסן. התייחסות בית המשפט העליון לסוגיה תרמה להגברת הוודאות בנושא זה הן מצד גורמי התביעה והן מצד נאשמים ישראלים העומדים לדין בבתי המשפט הצבאיים.

לאחרונה, בחודש יולי 2018, עודכנו הנחיות התביעה הצבאית באזור יהודה ושומרון. בעניין סמכות העמדה לדין קובעת הנחיה מספר 6.02.01 של התביעה הצבאית הראשית, שלרשויות התביעה שמור שיקול-הדעת להחליט בדבר הערכאה המתאימה להעמדה לדין של תושב או אזרח ישראלי. לפי ההנחיות, ההחלטה בעניין תיעשה תוך בחינת זיקתו של החשוד או הנאשם לאזור, בתיאום בין פרקליטות איו"ש לבין פרקליט המחוז הרלוונטי או מי שהסמיכו לכך.

עוד נקבע בהנחיות כי כפי שעלה בפסק הדין, בקבלת החלטה בדבר הערכאה בה יועמד החשוד לדין, יינתן בין היתר משקל למידת זיקתו של החשוד לישראל ומרכז חייו בפועל של החשוד, מקום מושבו ומרכז חייו, טיב העבירה, חומרתה ומקום ביצועה, ההתארגנות וההכנה לביצוע העבירה והשותפים הנוספים לביצוע העבירה מקרב תושבי האזור שהועמדו לדין באזור.

הנחיות התביעה	הנחיות התביעה באיו"ש – פרק עבירות
הצבאית הראשית	עדכון אחרון: יולי 2018

הנחיות התביעה באיו"ש – פרק עבירות

6.02.01 – סמכות העמדה לדין

1. בהתאם להסכם הביניים הישראלי-פלסטיני בדבר הגדה המערבית ורצועת עזה משנת 1995, ויישמו, ובהתאם לדברי החקיקה והפסיקה באזור, סמכות ההעמדה לדין בפני בתי המשפט הצבאיים באיו"ש, הינה **סמכות טריטוריאלית** בעיקרה, בהתאם למפורט להלן:
  - א. אם העבירות בוצעו **בשטחי C** – ניתן להעמיד לדין על עבירות מכל סוג (ביטחוניות או פליליות).
  - ב. אם העבירות בוצעו **בשטחי B** – ניתן להעמיד לדין על עבירות ביטחוניות, וכן על עבירות פליליות שעניינן פגיעה בסדר הציבורי.
  - ג. אם העבירות בוצעו **בשטחי A** – ניתן להעמיד לדין על עבירות ביטחוניות (ראו סעיף 10(ו) לצו בדבר הוראות ביטחון [נוסח משולב] (יהודה והשומרון) (מס' 1651), התש"ע-2009, להלן: "**הצב"ט**"),¹ וכן על עבירות פליליות מסוימות על פי החוק הפלילי הירדני (תיקון מס' 16) לשנת 1960 (להלן: "**החוק הירדני**"), ובלבד שמושא העבירה הוא כלי רכב הרשום כדין במדינת ישראל (ראו סעיף 10(ז) לצב"ט).²
2. בהתאם לסעיף 6א(3) למגשר מס' 7, ניתן להעמיד את תושבי האזור לדין בבתי המשפט הצבאיים, בגין ביצוע עבירה כנגד ישראלים בכל שטחי האזור.³

4. היכן שקיימת סמכות כפולה לגבי החשוד או הנאשם בביצוע עבירות באזור, ומכוח תושבותו או אזרחותו הישראלית ניתן להעמידו לדין בבתי המשפט בישראל, ולא רק בבתי המשפט הצבאיים באיו"ש – שמורה לרשויות התביעה הפררוגטיבה להחליט בדבר הערכאה המתאימה לשם ההעמדה לדין.⁴ ההחלטה בעניין תיעשה תוך בחינת **זיקתו של החשוד או הנאשם לאזור**, בתיאום בין **פרקליט איו"ש או סגנו** לבין **פרקליט המחוז הרלוונטי** או מי שהסמיכו לכך. במקרה של מחלוקת, יובא המקרה לבחינת המשנה לפרקליט המדינה (תפקידים מיוחדים).

**מובאות מתוך הנחיית התביעה הצבאית בקשר לסמכות ההעמדה לדין
ולאפשרות ההעמדה לדין של ישראלים בבתי המשפט הצבאיים (קישור)**

מדוע בחרתי בנושא?

בתפקידי כקצין ייעוץ במחלקת יועמ"ש איו"ש, אני עוסק מדי יום בדין הייחודי באזור יהודה ושומרון וביחס בינו לבין הדין הישראלי. היחס בין מערכות הדינים השונות מעלה סוגיות משפטיות מרתקות, אשר מצריכות חשיבה יצירתית והכרה מעמיקה של ההלכות המשפטיות השונות בנושא. פרשה זו נוגעת בקשרי הגומלין בין המערכת המשפטית בישראל לבין המערכת המשפטית באזור ובשרטוט קווים מנחים למענה על קשיים העולים בנושא. ההיכרות עם הפרשה ועם ההנחיות המנהליות של התביעה העמיקו את הידע שלי בסוגיות אלו והוסיפו לי זווית מרתקת נוספת הנוגעת לדין באזור יהודה ושומרון.

להרחבה בנושא, ראו את המקורות הבאים:

- בג"צ 3634/10 אגבאריה נ' היועץ המשפטי לממשלה (פורסם בנבו, 9.12.2010);
- בג"צ 6055/95 צמח נ' שר הביטחון, פ"ד נג(5) 251 (1999);
- צו בדבר הוראות ביטחון [נוסח משולב] (יהודה והשומרון) (מס' 1651), התשי"ע – 2009;
- הנחיות התביעה באיו"ש – פרק עבירות, 6.02.01 – סמכות העמדה לדין, שם בס' 4-5, יולי 2018.